

Jednodenní pracovní setkání neformální výzkumné skupiny Patrinus, uspořádané v polovině června v Paříži pod patronací Sorbonny, Centre national de recherche scientifique a Universidad de La Coruña, navázalo na několik předchozích jednání a publikací věnovaných dějinám kmotrovství. Zatímco poslední setkání v roce 2019 se zaměřilo na biřmovací praxi, letošní seminář byl věnován mocenským a politickým aspektům kmotrovství v souvislosti s projevy vládnoucích autorit na lokální, regionální i (nad)národní úrovni.

V úvodním příspěvku Lucas Léhericy studoval kmotrovské vazby v pařížské farnosti St. André v letech 1515–1589, kde byli křtěni potomci elitních měšťanů a představitelů magistrátu. Zastoupení kmotrů a kmoter u jednotlivých křtů porovnával s původem a postavením rodičů, klíčová pro něj byla případná hypergamie v rodičovském páru. Sledoval i výběr křestního jména, které odráželo konfesionální příslušnost a v době zostřujících se náboženských konfliktů mohlo mít na osud novorozence fatální dopad.

Zajímavé aspekty křestní praxe ukázala na příkladu národnostně a sociálně smíšených městských elit v Galicii na konci 18. století Ofelia Rey Castela. Poukázala například na rozdíly při výběru kmotrů v souvislosti se stěhováním bohatších rodin na letní sídla, i na silnou regionální a národnostní soudržnost, která vyžadovala kmotrovství v zastoupení v případě pobytu rodiny hidalgos například v Madridu. Na křestní praxi dětí vojáků, které se kvůli dlouhému čekání na povolení sňatku rodičů často rodily jako nemanželské, ukázala diferencovaný pohled na nelegitimní potomky nesezdaných párů. I v jejich případě výběr křestního jména odrážel politické přesvědčení rodičů: v době obsazení země Francouzi rojalisté velmi často pojmenovávali své synky jmény jako Carlos nebo Ferdinand.

Galicii se věnoval i příspěvek Tamary Gonzáles López, jež zkoumala vliv kmotrovských a příbuzenských vazeb na obsazování míst v lokální samosprávě drobného galicijského města v polovině 18. století. Ukázala, že hustota sítě vzájemných kmotrovských závazků odpovídala volitelnosti příslušníků jednotlivých rodin do městské rady i jejich úspěšnosti při řešení konfliktů. Tomu odpovídal i velmi malý podíl kmotrů blízce spřízněných s křtěnými dětmi, jejichž přítomnost by znamenala promarnění potenciálu křestního rituálu jako nástroje pro vytváření a upevňování sociálních a politických vazeb.

Margreet Dieleman využila sledování křtů dětí narozených v okolí farářů a starších francouzské reformované církve v Angers v 17. století, aby ukázala jejich vůli podvolit se aktuálním předpisům nadřízených synod. Poukázala též na metodologické problémy související s identifikací jednotlivých osobností a zejména s klasifikací žen, v pramenech označovaných vztahem k mužským

příbuzným. Klíčovou otázkou jejího výzkumu byly kmotrovské vztahy pastorů a jejich manželek poukazující na jejich oblibu uvnitř komunit věřících. Situaci na českém raněnovověkém venkově 17. a 18. století představila Markéta Skořepová. Na základě výběru kmotrů a svědků svatebních obřadů ukázala utváření sociálních sítí i dopady nařízení církevních, a především světských autorit.

Následující referáty se přenesly do prostředí nejvyšších vrstev a poukázaly na význam kmotrovství jako nástroje a zrcadla diplomatických vztahů. Pierre Saux-Escoubert studoval přístup benátské republiky ke kmotrovským závazkům cizích knížat a zástupců sousedních států. Ukázal, že zejména křty dětí vyslanců byly pod bedlivou kontrolou a vyvolávaly otázku, zda kmotrovské pouto vůči představiteli cizí monarchie nemůže znamenat ohrožení pro republiku. Podobné téma prezentoval i Andrew Vidali, který představil řadu nařízení, kterým benátská Rada deseti od roku 1505 regulovala kmotrovské závazky členů Senátu a také jejich manželek, neboť rituální příbuzenství považovala za nástroj ovlivňující získávání politických hlasů.

Julien Muet na základě korespondence i psaných novin sledoval pět kmotrovských závazků, které přijal král Ludvík XV. vůči svým vnoučatům. Křty ratoletí bourbonského rodu ve Španělsku nebo v Parmě se samozřejmě odehrávaly v zastoupení, kdy královského kmotra nahrazoval diplomat, jehož úkolem byla nákladná reprezentace i předání darů, přičemž hodnota dáreků pro další účastníky obřadu často převyšovala sumu investovanou na podarování urozeného křtěnce. V každém případě kmotrovství patřilo mezi nástroje, jimiž král posiloval svou roli „pater familias“ bourbonského rodu.

Kmotrovská úloha hlav států ve Francii samozřejmě neskončila se „starým režimem“, hojně se jí ujímali také oba Napoleonové. Složky 218 kmotřenců se dochovaly i v prezidentském archivu Charlese de Gaulla z let 1959–1969. Zájemci o generálovo zastoupení při klasickém církevním křestním obřadu adresovali své žádosti Yvonne de Gaullové, ovšem ne vždy byli vyslyšeni. Klíčem k úspěchu byla příslušnost k velice početné rodině a její dobrá pověst, potvrzená ideálně vlastnictvím ocenění Médaille de la famille française. Je zajímavé, že de Gaullovi se snažili svým závazkům vůči kmotřencům skutečně dostát, děti například dostávaly pozvání v době prezidentských návštěv v regionu.

Poslední referát, který přednesl Antoine Mandret-Degeilh, svými závěry přesáhl až do současnosti. Zabýval se otázkou čestného „kmotrovství“ státních představitelů v Německu od dob císaře Viléma I. po stávající hlavy některých spolkových zemí. Doklady o „Ehrenpatenschaft“ posledních německých monarchů ukazují tradici kmotrovství v zastoupení, které ovšem bylo řádně zapsáno do matriky a doprovázeno zvláštním dekretem a darem. Stejně jako ve Francii bylo „rituální příbuzenství“ s hlavou státu podmíněno narozením ve velmi početné domácnosti (za císařství muselo jít o sedmého syna v rodině). Praxe zůstala v podstatných rysech zachována i za republiky a obnovena po porážce nacismu,

který připojil vyznamenání známé jako „Mutterkreuz“ a požadavek, aby všechny děti v oceněné rodině byly zdravé a „silné“.

Pracovní setkání v Paříži přineslo řadu postřehů a podnětů, které mohou být inspirativní i pro české badatelské prostředí. Příspěvky by měly být časem dostupné i ve formě publikace.

Markéta Skořepová